

RYGVE BRATTELI

Foredrag på Arbeiderpartiets landsmøte
21. april 1972.

(Manuskript)

Menneskehetens historie er både en lang
lidelseshistorie og et stort drama. Ufred og strid
går igjen i hele vår kjente historie.

Likevel kan vi i moderne tid spore utviklings-
tendenser som gir grunn til optimisme. Dette hundre-
året har hatt de verste kriger verden kjenner.
Vest-Europa har vært sentret for to verdenskriger.
Disse tragiske hendinger har likevel gitt sterke
impulser til å ordne forholdene mellom nasjonene på
en ny måte. Med alle sine åpenbare svakheter er FN
og andre internasjonale organisasjoner de siste ti-år
bygget opp sterkere enn noen gang før. Av særlig
interesse i vår tid er bestrepelsene på å bygge ut
regionale organisasjoner, slik de med ulike former og
styrke trer fram i alle verdensdeler.

En slik bevegelse går også gjennom vår verdens-
del - gjennom Vest-Europa. Det stiller vårt folk
overfor en viktig avgjørelse. Det er ikke slik at
avgjørelsen gjelder liv eller død for vårt folk.
Det er ikke én veg utfor stupet og en annen veg til
et bekymringsfritt paradisi. Menneskene vil aldri bli

fritatt for til enhver tid å gjøre en innsats for best mulig å trygge sine livsvilkår. Det er dette saken gjelder. Vi må med den innsikt og forstand vi kan prestere, selv finne og bestemme oss for det best mulige grunnlaget for vårt folks framtid.

Det går ingen snarvei til et paradisi. Som verden utvikler seg i vår tid, er det viktig at vi nøkternt vurderer betingelsene for at nye generasjoner skal kunne leve her som frie og selvstendige mennesker.

Verden er blant annet preget av en enorm folketilvekst og av dyptgående forandringer. De fem nordiske land har til sammen omlag 22 millioner mennesker, av dem bor nær 4 millioner i Norge. Den årlige tilvekst i verdens folketall er nær 70 millioner. Det vil si at verdens årlige folketilvekst er mer enn tre ganger så stor som Nordens totale folketall i dag.

I et bredt opplagt politisk og økonomisk samkvem med omverdenen - særlig med Vest-Europa - har de nordiske land utviklet noen av de økonomisk og sosialt mest framskredne samfunn i verden.

Ut fra sitt demokratiske og sosialistiske grunnsyn har Arbeiderpartiet oftest stilt seg sterkt positivt til et økende og mer forpliktende internasjonalt samarbeid. Dette gjelder ikke minst i tiden etter den andre verdenskrigen. Alle våre landsmøter har ført denne linjen videre, som regel i vedtak knyttet til de oppgaver som til hver tid var mest aktuelle. La meg nevne et par eksempler. Vårt første landsmøte etter krigen, vedtok i 1945:

"Norge må støtte alle tiltak som er egnet til å hindre hensynsløs maktpolitikk og å fremme det internasjonale samarbeide på det økonomiske, sosiale og kulturelle område".

I 1953 uttalte landsmøtet blant annet:

"De tiltak som Europa nå gjør for å organisere et samarbeid i nye former på det økonomiske, politiske og militære området - tiltak som favner utover landegrensene og gir bindende makt til nye mellomfolkelige organer - representerer skritt mot internasjonal planøkonomi og sann internasjonalisme".

I det nå gjeldende arbeidsprogram heter det:

"Arbeiderpartiet mener at samling av Europa er av sentral betydning både for vårt land og utviklingen i verden som helhet. Vi går derfor inn for fortsatt sterk innsats for europeisk samling. Norge må opprettholde søknaden om medlemskap i EEC og ta initiativ for å påvirke utviklingen i den retning vi ønsker".

I flukt med dette vedtok landsmøtet i 1971 at "forhandlingene med Det europeiske fellesskap slutføres".

Vår mest stabile samarbeidspartner - fagorganisasjonen - har gjennom klare vedtak av Landsorganisasjonens kongresser fulgt en tilsvarende hovedlinje.

I 1962 foreslo regjeringen Gerhardsen at Norge skulle følge opp britene med søknad om forhandlinger om medlemskap i Fellesskapet. Forslaget fikk overveldende tilslutning av Stortinget. I 1967 ble et tilsvarende forslag fremmet av regjeringen Borten.

Den samme regjering gjentok forslaget i 1970. Etter det siste regjeringsskiftet gjentok den nåværende regjering i samsvar med sin erklæring det samme forslag til Stortinget. Og dette har hver gang støttet regjeringens forslag med mer enn 3/4 flertall.

På dette konsekvente og brede grunnlag er det at den nåværende regjering har slutført forhandlingene om markedssaken. Resultatet foreligger i forhandlingsprotokollen av 22. januar. Regjeringen har lagt saken fram for Stortinget og det er denne saken det norske folk nå skal ta standpunkt til.

Fra den pågående diskusjon vet vi at dette ikke er noen enkel sak. De fleste er lite vant til praktisk behandling av utenrikspolitiske saker av denne omfattende karakter. Av flere grunner er det ganske mange som føler det personlig vanskelig å ta del i avgjørelsen av saken. Et levende politisk parti står imidlertid med begge bein i hverdagen, og kan ikke skyve noen sak fra seg fordi den synes komplisert og vanskelig.

Fra ett synspunkt sett er dette på kortere sikt et spørsmål om hvilken forandring vi for eget land vil foretrekke, når Europa under alle omstendigheter forandrer seg. Perioden med delingen EF-EFTA går raskt mot slutten. Vårt valg er enten et utvidet europeisk fellesskap, eller en situasjon som likner tiden før EFTA ble dannet. Vi har valget mellom enten et skritt fram eller et skritt tilbake.

Et vilkår for at vi skal gå inn i et utvidet europeisk fellesskap, er at dette blir utvidet. Det vil si at Storbritannia, Danmark og Irland blir

medlemmer. Det er dette utvidede fellesskap vi skal ta standpunkt til.

Det er på det rene at både regjeringer, nasjonalforsamlinger og store folkegrupper i de nåværende seks medlemsland, vil ønske Norge og de andre søkerland velkommen i et utvidet fellesskap. Denne utstrakte vennehånd har kommet til uttrykk på mange måter.

Det er interessant å merke seg at det var stor og bitter strid i hvert av de seks land da de i sin tid skulle avgjøre sin egen inntreden i fellesskapet. For enkelte var det såvidt båten bar. Denne opprinnelige strid la seg forholdsvis snart. I dag er det ingen krefter av betydning som ønsker Fellesskapet oppløst. De vil bygge videre på det og styrke det, og de arbeider oppriktig også for at Fellesskapet skal bli utvidet. Dette gjelder ikke minst våre venner i den demokratiske arbeiderbevegelsen - de sosialistiske partier og fagorganisasjonene. Det er likevel helt opp til oss selv å avgjøre om vi vil inn i et utvidet fellesskap. Vi skal selv avgjøre det på grunnlag av en vurdering av hva som vil gi vårt folk de tryggeste og beste livsvilkår og vekstvilkår i framtiden.

Et trekk ved sivilisasjonens utvikling er at menneskene langsomt og etter hvert har lært bedre å beherske sine egne livsvilkår. Det var tidlig menneskers ærgjerrighet å gjøre seg jorden underdanig. Naturkreftene skulle temmes og tas i menneskets tjeneste. De stadig veldigere økonomiske kreftene skulle bringes under kontroll og styring. Den teknologisk prægede industrielle sivilisasjon stiller

med uavviselig styrke tidens krav om plan og styring i samfunnets vekst og utvikling. På helt sentrale områder kan det bare skje ved felles tiltak på tvers av nedarvede landegrensener.

Hvorfor skal vi så sikre et slikt samarbeid i Vest-Europa? Det er i denne verdensdel vårt land hører til, og her blir det liggende i all framtid. All moderne erfaring tyder på at det internasjonale samarbeid må gå gjennom regionene til verdenssamfunnet, fra det regionale til det globale.

Og i alle fall har Vest-Europa den internasjonale plikt å holde orden i sitt eget hus. To ganger har indre motsetninger i dette området tent verden i brann. Det gir bydende tyngde til kravet om at vår verdensdel ordner seg bedre for framtiden. Fortidens ulykker og misgrep må ikke lamme de europeiske nasjoner fra bedre å nytte framtidens muligheter for fred og samarbeid.

Ingen ønsker Vest-Europa som et lukket område. Det skal være åpent ut mot resten av verden. Samarbeidet har alt gitt impulser til bedre avspenning og kontakt mellom øst og vest. Et tidsmessig europeisk samarbeid gjør det lettere - og ikke vanskeligere - å øke et positivt samarbeid med utviklingslandene.

Det europeiske fellesskapet er som institusjon verken kapitalistisk eller sosialistisk. Dets framtidige politiske innhold vil bli bestemt av styrken i de ulike sosiale og politiske krefter som virker innenfor området. Selv en overfladisk studie viser oss her en uferdig organisasjon. Den vil utvikle seg videre i pakt med krav og behov i årtier framover.

Spissfindig paragraftolking kan lite kaste lys over hva denne utvikling kan føre til i framtiden. Det er her å sette seg ved siden av det levende livet om vi proklamerer for Europa: lag først ferdig det helt perfekte - så skal vi samarbeide med dere. Livet byr oss aldri slike vilkår. Vil vi ha innflytelse, må vi gå inn i et samarbeid for til hver tid å forme det best mulige. Og ved dette sikre oss medbestemmelse i det området vi lever i.

I hverdagens virke er Det europeiske fellesskapet basert på en erklært fast og varig vilje til samarbeid - og til å bygge ut organer til å løse de praktiske oppgaver etter hvert som de blir tatt opp. Belært blant annet av forrige generasjons dystre erfaringer, har det for forholdet mellom nasjoner erkjent at den enes død slett ikke er den annens brød. Det er tvert imot slik at om en nasjon økonomisk "dør", så er det en ulykke for alle. Det europeiske fellesskap er med andre ord ikke et forum for gjensidig ødeleggelse. Det er basert på erkjennelsen av felles interesse i felles framgang.

De som måtte føle seg mest trygge i en pessimistisk erkjennelse, kan søke trøst i det forhold at alle nasjonale egeninteresser er vel varetatt i et slikt system. Land i stagnasjon og nedgang, hemmer framgang i andre land. Best vil det gå når det lykkes å nytte de krefter som finnes i alle områder innenfor Fellesskapet. Det er så å si alles egeninteresse.

Ikke noe moderne industriland kan i vår tid basere seg på et system som kan dekkes under skiltet "fri kapitalisme". Alle de demokratiske land i

Vest-Europa er lovordnede og regulerte samfunn - som Norge og de nordiske land er det. Vi er innbudt til et samarbeid mellom siviliserte demokratier. Også i disse land har menneskene bare gradvis og delvis tatt herredømme over sine egne livsvilkår. De viktigste begrensninger i menneskets suverenitet ligger ikke i de begrensninger nasjoner har etablert i forhold til hverandre. Viktigere begrensninger ligger i krefter som stadig er ustyrt i internasjonal økonomi.

Alle land med betydelig utenrikshandel stilles overfor sentrale økonomiske faktorer som ligger utenfor nasjonalstatens suverenitet. Nasjonalstaten og dens regjering kan ikke etablere herredømme over de internasjonale konjunkturbevegelsene, og følgelig heller ikke sikre den permanente vekst. Den enkelte regjering kan ikke regulere de internasjonale betalingsstrømmer og egen eller andres valutakurser, - det har en stadig påny nedslående manifestasjoner av.

En effektiv innsats mot forurensninger av luft og vann, mot forsøpling av naturen, og en forsvarlig bruk av naturressursene - kan bare skje i et internasjonalt samarbeid. De såkalte multinasjonale selskapene - de store internasjonale konsernene - får størst makt når de bare har med enkeltstaters regjeringer å gjøre. Skal de bringes under kontroll og demokratisk styring, må det skje gjennom jevnbyrdige flerstatlige politiske organer..

Så den viktigste saken: fred og samarbeid mellom nasjonene kan ikke trygges med tiltak av den enkelte stat for seg. Fred og samarbeid kan bare trygges ved utviklingen av gjensidige og felles plikter

og rettigheter.

Slike fundamentale faktorer for menneskenes framtidige liv kan bringes under politisk kontroll og styring av stater i fellesskap, der hver enkelt har sin medbestemmelsesrett. Disse krefter er ennå ikke gjort demokratiet underdanig. De kan ikke beherskes av enkeltstaten alene.

Om disse problemer uttalte vårt svenske broderparti i sitt nye prinsipp-program av 1964:

"Med teknikkens, kommunikasjonenes og verdenshandelens utvikling har den gjensidige avhengigheten folkene imellom blitt langt sterkere enn tidligere. Internasjonalt samarbeid har blitt en nødvendighet. Utviklingen må gå mot en verden, der nasjonale grenser og nasjonal suverenitet mister mye av sin gamle betydning, og der regjeringer og folk i stigende grad må underkaste seg nye regler for det internasjonale samlivet".

Når en sosialistisk bevegelse har stilt sine hovedmål, vil den gå inn for dem på alle plan. Vi arbeider for de samme politiske og sosiale mål i kommunepolitikken som i rikspolitikken. Vi vil arbeide for de samme hovedmål i Europa-politikken som i vår politikk i Norge. Siktepunktet for alt vårt arbeid er å forme samfunnet etter idéene i den demokratiske sosialismen.

Vi vil gå sterkt inn for å gjennomføre våre programmer for en demokratisering av alle deler av samfunnet. Planlegging og ledelse av hele samfunnsutviklingen må ta sikte på å unngå forhold som skaper sosiale klienter, og vår nye sosialpolitikk må føres

målbevisst videre. Naturvern og miljøtiltak skal bli integrerte og jevnbyrdige ledd i den alminnelige videre utbyggingen av samfunnet. Distriktpolitikk med forsvarlig fordeling av arbeidsplasser og bosteder skal effektiviseres og videreføres. Vi skal fortsette arbeidet for trygghet og trivsel i arbeidslivet, og for å forme et stadig mer menneskelig samfunn. Det vil kreve mer likeverdige muligheter til utdanning, arbeid og bosted, og mer rettferdig fordeling av rettigheter og plikter i samfunnet.

I forholdet til dagens Vest-Europa, vil vi ikke være enslige misjonærer for dette samfunnssyn. Sterke krefter over hele Europa har de samme aspirasjoner og de samme mål. Disse krefter hører til dem som mest målbevisst går inn for å utvide Fellesskapet med de fire søkerland.

I hverdagens strev blir det ofte oversett hvilken avgjørende innflytelse den demokratiske sosialismen har hatt i Vest-Europa i dette århundre. Om vi studerer de dyptgående forandringer siden århundreskiftet - særlig forandringene i det arbeidende folks livsvilkår, livsformer og samfunnsstilling - tør jeg påstå at den langsiktige utviklingen har vært sterkere preget av den demokratiske sosialismens idéer og mål, enn av noen annen politisk idéretning. Her ligger også de store muligheter i den tid vi nå går inn i.

Norges deltakelse i europeisk samarbeid etter 1945 har etter hvert formet en konsekvent og positiv hovedlinje. Det betyr ikke at en har unngått tvil overfor mange nye tiltak. Det synes å være et gjennomgående trekk at vi trenger god tid til å tenke oss om.

Men det er også et trekk at har vi først gått med i et samarbeid, har vi som regel gått lojalt og aktivt inn i det. Det kan være nyttig i dag å minnes noen episoder om dette.

I min ungdom hadde vi en kvass indre strid om vi skulle ta organisert kontakt med det vi senere har kalt våre nordiske broderorganisasjoner. Meningene var sterkt delte. Resultatet ble at vi tok kontakten og ingen har villet forandre det siden.

For 20 år siden var det en bitter strid i vårt land om Norge skulle være med i det da nye Nordisk Råd. Mer enn en fjerdepart av stortingsrepresentantene stemte mot det. Folkerettsekspertene var fulle av konstitusjonelle betenkeligheter. En fryktet følgene for vår suverenitet. Arbeiderpartiet stod samlet om Nordisk Råd. Men protestgrupper til høyre og til venstre var mot det.

De samme grupper engasjerte seg voldsomt mot et nordisk økonomisk samarbeid, slik det ble utredet i 1950-årene. Arbeiderpartiet og LO stod alene for en slik politikk. Alle andre var mot. Motstanden i Norge og vansker i andre av landene, stanset de da-værende planer.

Skremmende spøkelser ble manet fram - delvis av eksperter - da Norge gikk med i frihandelsforbundet EFTA.

Liknende innslag har i vårt land ofte preget diskusjonen om Det europeiske fellesskapet. I norsk folketromøter en ofte trollet. Det kan være skrekk-inngydende - men det har i folketromøten den egenskap at det tåler ikke solens lys. Da sprekker det, heter det.

Av en god del brev jeg har fått ser jeg at det er sluppet løs et antall småtroll rundt i folkefantasien. Det vil være nyttig å bringe informasjonens lys ut i hele folket, så slike småtroll kan dele skjebne med sine forgjengere.

Vår behandling av markedssaken har hele tiden vært en følge av samtidens europeiske utvikling. Slik er det også nå. Det er den europeiske utvikling som har stilt denne saken på dagsordenen i det enkelte land. Også den timeplanen som følges er europeisk betinget.

Stillingen er nå den at de seks land i det eksisterende fellesskap er sterkt innstillet på både å styrke den indre utvikling i dette, og samtidig utvide Fellesskapet med nye medlemmer, slik at markedsplittelsen i Vest-Europa blir overvunnet. Forhandlingene har dog hver gang kommet i gang ved tiltak fra søkerlandene. Det er Storbritannia som har gått foran med medlemssøknad hver gang saken er tatt opp påny.

Forhandlingene med de fire medlemssøkende land ble sluttført med protokollen av 22. januar i år. Ratifikasjonsbehandlingen er nå i gang i de ti land. Samtidig pågår forhandlinger med de land som ikke søker medlemskap. Disse forhandlinger ventes sluttført før sommeren. Om alt går etter planen, kan traktatene tre i kraft 1. januar 1973.

De norske forhandlinger kom i gang sommeren 1970. Opplegget var gjort av regjeringen Borten, med Stortingets tilslutning.

På vegne av en enstemmig regjering Borten, erklærte dens utenriksminister i Brussel 30. ~~1970~~ juni

1970:

"Den norske regjering oppfatter Roma-traktaten som et egnet grunnlag for et utvidet europeisk samarbeid, med den målsetting og det regelverk som er nedfelt i de foreliggende traktater og senere vedtatte forordninger og direktiver."

Regjeringen Bortens behandling av markedssaken gikk etter hvert i stå. Da regjeringsskiftet kom i mars i fjor, ventet det å slutføre disse forhandlingene som en sentral oppgave.

Det sa Regjeringen i sin erklæring at den ville gjøre, og den presiserte samtidig at "ved behandlingen av markedssaken vil Regjeringen legge avgjørende vekt på kravet om gode og trygge kår for de store folkegrupper, lønnstakere, jordbrukere og fiskere".

Regjeringen førte forhandlingene i løpende kontakt med Stortingets utvidede utenrikskomité, der alle stortingsgrupper er representert. Under disse intense og langvarige forhandlinger ble selvsagt alle sider ved saken tatt opp. Jeg viser om dette til den meget omfattende stortingsmelding med bilag, som nå foreligger tilgjengelig for alle interesserte. Jeg begrenser meg her til politiske kommentarer av noen hovedpunkter.

De fleste har observert at vi står foran nye perspektiver i norsk industripolitikk. Høstningsbruket basert på tømmer, fisk, malm og vannkraft gir ikke de store nye muligheter i en ny tid. Ekspansjonen må komme i avansert industri, basert på høy utdanning, forskning og utvikling, moderne teknologi. Slike produkter møter helt andre markedsproblemer enn råvarer og lite bearbejdede varer. Det vi før kalte

hjemmemarkedsindustri økte sin eksport fra 760 millioner kroner i 1959 til 5.1 milliarder kroner i 1971. Gruppens andel av vår samlede vareeksport økte fra 13 til 32 prosent. Det var til EFTA-landene disse produktene hadde sin sterkeste eksportvekst. Av verkstedindustriens eksport (eksklusive skip) gikk 62 % til EFTA i 1969. - Det er marked for slike industrielle perspektiver som nå skal tilrettelegges.

Av nærliggende grunner kom forhandlingene om jordbruk og fiskeri til å ta meget tid. Norsk opinion ble en lengre periode nokså ensidig opptatt med disse spesielle problemer.

Det lyktes å oppnå bred forståelse i Brussel for at Norge med sin geografiske plassering og sitt klima har særlige problemer med jordbruk og fiske. Disse forhold har igjen nær sammenheng med bosettingsproblemer i store deler av landet. Det dreier seg her om fundamentale forhold som ikke endres i en overgangsperiode, men som er av varig karakter.

Dette er utgangspunktet for de særprotokoller som til slutt ble satt opp om henholdsvis jordbruk og fiskeri. Etter Regjeringens oppfatning ble det her funnet forsvarlige og akseptable løsninger for våre særlige problemer. Vedkommende medlemmer av Regjeringen vil kunne gå nærmere inn på dette.

Enkelte fester lett oppmerksomheten ved at av Norges ca. 1.5 millioner lønnstakere og næringsdrivende (1970) var 8.5 prosent knyttet til jordbruk og skogbruk, og 2.5 prosent til fiske og fangst.

Det er rett nok at disse 11 prosent i primærnæringene ikke alene kan være den dominerende faktor

i Norges økonomiske framtid. Vi må regne med at andelen vil gå ytterligere ned.

La det likevel være helt klart at jordbruk og fiske vil være viktige næringer i vårt land også i framtiden. Det kan ikke være tale om å "ofre" disse næringers vitale interesser til fordel for andre næringer. Det har ~~da~~ heller ikke Regjeringen et øyeblikk overveiet. Tvert imot ble det lagt mer arbeid i disse særlige problemer enn i noen av de andre enkeltspørsmål som var oppe under forhandlingene.

Denne holdning har både et sosialt og et politisk grunnlag. Det norske Arbeiderparti har gjennom sin historie tatt sikte på å være en politisk allianse mellom lønnstakere, jordbrukere og fiskere. Slik var det i fortiden og slik skal det være i framtiden. Det er ikke her tale om å "ofre" noen gruppe eller noen landsdel. Det er tvert imot oppgaven å bruke felles styrke til fordel for grupper som tidsutviklingen setter i en vanskelig stilling.

Mer enn før vil det trenges kontakt og samarbeid mellom landets politiske ledelse og jordbrukets organisasjoner om praktiske tiltak for å fremme de sentrale, sosiale målsettinger i norsk jordbrukspolitikk. Det vil si tiltak for å sikre jordbrukernes levestandard. Regjeringen er rede til et slikt samarbeid.

Også for fiskeriene vil det melde seg oppgaver som krever et nært samarbeid mellom Regjeringen og fiskernes organisasjoner. Vi fikk forleden opplyst at tallet på yrkesfiskere er redusert fra 61.000 i 1960 til nærmere 30.000 nå, og at det er svært mange

eldre fiskere. Med moderne båter og utstyr kan likevel fisket utvikles videre. Men tallene understreker at både videreforedling av fisken og ny produksjon ved siden av fisket vil være nødvendig for å holde vedlike bosettingen ved kysten. For all virksomhet som har sammenheng med fangst, foredling og eksport av fisk, vil Regjeringen være interessert i det best mulige samarbeid med fiskernes organisasjoner.

Som kjent dissenterte daværende fiskeriminister Knut Hoem på grunnlag av et enkelt punkt i fiskeriprotokollen. I sitt brev til meg av 19. januar presiserte Hoem at han ikke fant tilstrekkelig betryggende protokollens bestemmelse om fisket i kystsonen etter 1982. - Om markedsordningene sier han at det ble "oppnådd godtagbare løsninger". Også løsningen av "fiskerigrensespørsmålet fram til 1982 er akseptabel", heter det i brevet. - Regjeringen ellers ser protokollen som en reell garanti for at det vil bli en tilfredsstillende ordning av det norske kystfiske også etter 1982.

Fra enkelte hold blir det uttrykt særlige betenkeligheter ved "fri etableringsrett, fri kapitalbevegelse og fritt arbeidsmarked".

Fri etableringsrett ble et sted forklart som en ordning der "industrien kan slå seg ned hvor som helst". Ikke noe moderne industriland kjenner en slik frihet. Den eksisterer ikke i Det europeiske fellesskap eller noen av dets medlemsland. Det vil heller ikke bli noen slik frihet i Norge. Det som bestemmes i Det europeiske fellesskap er at alle lands borgere

skal ha like rettigheter når det gjelder etableringer. Men det er landets egen sak å bestemme hvordan disse rettigheter skal utformes.

Fri kapitalbevegelse betyr heller ikke at kapital kan satses på hva som helst og hvor som helst. Men etter en overgangstid, vil det bli adgang til en friere bevegelighet for kapital over landegrensene enn det er nå.

Av en meg ubegripelig grunn har noen funnet ut at et "fritt arbeidsmarked betyr at arbeidsfolk må flytte dit kapitaleierne bestemmer". Vi har et fritt arbeidsmarked i Norden og ikke minst fagorganisasjonen legger avgjørende vekt på å bevare det i framtiden. Det er i første rekke fagorganisasjonen som har kjempet fram det frie arbeidsmarked i Norden. I sosialhistorien oppfattes retten til å slutte på en arbeidsplass og retten til å søke ny arbeidsplass i eget eller annet land, som ledd i de fundamentale menneskerettigheter. Det står i klasse med retten til å bevege seg fritt, selv velge oppholdssted, forlate sitt land og å vende tilbake til det. Dette er ikke kapitalistiske oppfinnelser. Det hører til moderne menneskerettigheter, slik de er formulert så vel i FN's menneskeretts-erklæring som i Europarådets menneskerettskonvensjon.

De multinasjonale selskapene kan bare bringes under kontroll og styring ved å møtes av politiske organer på sitt eget virkeområde. Slike selskaper står utenfor avgjørende innflytelse fra en enkelt regjering eller et enkelt land. Land og regjeringer i større områder må samarbeide for å mestre disse problemer. Som også lønnsstakernes organisasjoner må

organisere et nært og fast samarbeid for effektivt å kunne møte de internasjonale konsernene på deres eget virkefelt.

Økonomisk er de vest-europeiske land så sterkt integrert at utviklingen i hvert land virker direkte på det andre. De kan eksportere stagnasjon og nedgang til hverandre. På den andre siden kan de også eksportere framgang til hverandre. Avgjørende økonomiske impulser går på tvers av alle landegrenser. Disse impulser kan styres med positiv virkning bare ved nært og forpliktende samarbeid mellom flere land. Brukt på en forstandig måte kan felles tiltak gi den dynamiske impuls som er nødvendig for en gunstig utvikling.

Jeg vil gjerne understreke at vi kan føre vår sosialpolitikk videre etter våre egne retningslinjer. På flere områder har vi mye å lære i andre europeiske land, på noen områder kan vi ha ting å lære fra oss. Våre sosialpolitikere er sterkt interessert i å redusere de sosiale problemer ved å fjerne klientskapende forhold. Det er en interesse de i dag har felles med sosialpolitikere også i andre land.

Vi kan føre videre distriktpolitikk etter linjer vi selv trekker opp. Også her vil vi ha nytte av å utveksle erfaringer med andre land som har de samme interesser. Etter hvert vil også Det europeiske fellesskapet sette i verk tiltak til støtte for distriktpolitikken.

Vi kan føre videre en sosial boligpolitikk. Utformingen av den er vår egen sak. Den reiser indre

fordelingsspørsmål som ikke er enkle, slik vi med års mellomrom har diskutert dem i Norge. Kommunaldepartementet har nettopp lagt fram for Stortinget et omfattende opplegg for den kommende boligpolitikk. Den skal vi selv bestemme, også om Norge blir med i Det europeiske fellesskapet.

Vi skal fortsatt bygge ut vårt bredt anlagte system av statsbanker. Så langt vi selv gjennom dette finner det hensiktsmessig og mulig, kan vi også bestemme særlige vilkår for bestemte typer lån, f.eks. boliglån. Det er ikke noe ved Det europeiske fellesskapet som hindrer oss i å opprette en statens forretningsbank. Heller ikke om vi ønsker det, å la staten helt eller delvis overta banker og finansieringsinstitusjoner.

Vi kan fortsatt arbeide for å styrke og utvide det industrielle demokrati og andre former for nærdemokrati. Dette er også en bevegelse som er under utvikling i hele det demokratiske Europa.

I samsvar med vedtatt lovgivning bevarer den norske stat sine rettigheter over den norske kontinentalsokkel, og i forhold til den virksomhet som kan utvikle seg der med utvinning av olje og gass.

Det er i Norge bred enighet om å føre det nordiske samarbeid videre. I norsk arbeiderbevegelse er det ikke delte meninger om dette. Denne holdning kom sterkt til uttrykk også ved Nordisk Råds møte i Helsingfors i februar. Det ble der tatt nye skritt til å gi samarbeidet en fastere form. De nordiske samarbeidsministre får et fast sekretariat, og er pålagt å utarbeide et handlingsprogram blant annet om

næringspolitikk og distriktspolitikk, og om miljøvernsspørsmål.

Den nordiske samarbeidskomitéen for de sosialdemokratiske partier og faglige landsorganisasjoner møttes i København i januar, dagen etter at Brussel-protokollen var undertegnet. Alle fem nordiske land var representert. Bortsett fra en enkelt reservasjon fra en enkelt dansk representant, ga samarbeidskomitéen enstemmig uttrykk for dette:

"Det er av vesentlig betydning for samarbeidet i Norden, at hvert enkelt land oppnår en for det tilfredsstillende markedsløsning, og de nordiske land vil støtte hverandre i arbeidet for dette. Samarbeidskomitéen erklærte seg derfor tilfreds med at Norge og Danmark nå har oppnådd slike resultater i forhandlingene med De europeiske fellesskaper".

Vi har med tilfredshet sett tegn til et tiltakende europeisk samarbeid mellom de krefter som bygger på den demokratiske sosialismen og også mellom de faglige organisasjoner. Jeg er for min del ikke i tvil om at et utvidet europeisk fellesskap vil gi sterke impulser til aktivisering av et slikt samarbeid, som selvsagt også bør omfatte partier og fagorganisasjoner i land som ikke er medlem av Fellesskapet.

Med sikte på dette samarbeid bør vi legge stor vekt på også hva representantene fra andre europeiske land anfører. De har delvis større erfaring i internasjonalt samarbeid enn vi har. Vi kan ikke alene diktere forutsetninger og vilkår for samarbeid med demokratiske sosialister og organisasjonskamerater fra mange land.

Vi står i en situasjon da det er verd å minnes at Europas framtid ikke vil bli formet av paragraf-tolking og bokstav-trelldom. Europas framtid vil bli formet av de sosiale og politiske krefter som virker i området. Veggen kan ligge åpen for oss til et samarbeid med politiske venner og meningsfeller i et utvidet europeisk fellesskap.

Det er delvis gjort anstrengelser for å skape merkelige og skremmende forestillinger om europeiske samfunn og europeiske mennesker. Og visst er det at verden aldri vil mangle forskjelligheter og også motsetninger for dem som leter etter dem. Men hva er Europa - hva er det europeiske menneske - sett i globalt perspektiv? Det slående er ålt hva denn verdensdel har felles: i samfunnsformer og livsformer, i gleder og sorger, i problemer og aspirasjoner, i oppgaver og målsetting.

Det er dessverre en dyp menneskelig egenskap å være mistenksom mot den fremmede. Slik har det vært nabo mot nabo, bygd mot bygd, land mot land, verdensdel mot verdensdel.

Da Bjørnstjerne Bjørnson i samband med en nordisk krise skrev vår fedrelandssang, formet han et vers som sjelden sees i Norge. Det skurret vel litt for en side av norsk mentalitet. I danske sangbøker finner en verset og det begynner slik:

"Fienden sitt våpen kastet,
opp visiret för,
vi med undring mot ham hastet,
ti han var vår bror."

Og ennå er det nok dem som nødig vil åpne visiret, og se hvor nær europeerne er ved å forlate de gamle slagfeltene og se som Bjørnson at han var vår bror.

Regjeringens stortingsmelding ligger nå i Stortinget og vil bli undergitt behandling i komité og i en hoveddebatt i begynnelsen av juni.

Deretter går saken til folkeavstemning den 25. september. Så kommer etter våre konstitusjonelle regler Stortingets endelige behandling og vedtak, etter folkeavstemningen.

Så sterkt som etter hvert alle partier har satset på folkeavstemningen, er jeg kommet til at politisk bør den være avgjørende for spørsmålet om medlemskap.

Med sikte på folkeavstemningen vil saken bli diskutert videre i alle politiske miljøer. Jeg vil understreke at forut for dette landsmøtet har den allerede vært undergitt en bred behandling i partiet. Jeg nevner her spesielt behandlingen i distriktene, i forbindelse med fylkespartienes årsmøter.

Disse møter har vært gjenstand for enkelte merkelige kommentarer fra forskjellig hold. Til dels meget lærde i sin uttrykksform, og meget lite informerte i sitt saklige innhold.

Fylkesmøtene har så langt jeg kjenner dem vært mønstre på saklig og ansvarlig behandling av en vanskelig sak. Det gjelder også de tre jeg selv har deltatt i. Enkelte kommentatorer kan aldri ha vært i nærheten av et slikt møte. De tror de består av

skremte folk som er jaget sammen for å opptre etter fjernstyring av partiets sekretær.

Det er kjernen av våre partitillitsmenn som deltar i fylkesmøtene. De lar seg ikke diktere noe som helst. Og de som måtte tro at premissene er uklare, skulle gjerne lyttet til ti-tall etter ti-tall av innlegg i disse debatter.

Også i tiden som kommer trenges en felles ansvarfølelse for vårt parti. Det er ikke så vanskelig så lenge vi behandler sakene på vanlig organisasjonsmessig måte. Som et bidrag til det har sentralstyret og sekretariatet i LO holdt strengt på sitt interne samarbeid også om denne saken. Vi har holdt oss utenfor ethvert organisert samarbeid med andre kretser.

For her er det også kretser ute som aldri har vært, ikke er, og aldri vil bli interessert i å styrke Arbeiderpartiet. Her må det være opp til hver enkelt å bruke vett og forstand. Stort sett har det gått meget bra. Fortsatt må det være en ledetråd å behandle saken slik at det ikke svekker, men styrker den demokratiske arbeiderbevegelse.

Vel et kvart århundre etter den siste store europeiske krig, står vi på flere måter innenfor terskelen til en ny tid.

Utviklingen har ført til at fred og samarbeid, bokstavelig talt er blitt en betingelse for menneskenes videre liv.

For vårt folk gjelder det nøkternt å vurdere hvilket skritt som gir det beste grunnlaget for vår framtid.

Med forhandlingsresultatet ligger det på vårt bord et tilbud fra Europa. Det er vi selv som enten skal godta eller forkaste dette tilbud.

Dette har selvsagt vært Regjeringens mest arbeidskrevende enkelte sak i det siste året.

Det er Regjeringens oppfatning at det som foreligger er et forsvarlig og akseptabelt resultat.

Regjeringen er kommet til at vi sikrer vårt folks framtid best ved å godta tilbudet.

Det er å føre videre den europeiske politikk norsk arbeiderbevegelse har gått inn for i lange tider. Det er å gå aktivt inn i arbeid og samarbeid om å forme en bedre og tryggere verden.

Det gjør vi ikke ved å pusse opp fortidens avlagte former.

Fra våre venner i Europa møter vi en utstrakt hånd! Vi kan ta den eller avslå den.

Vi skal nøye vurdere hva det betyr om vi godtar forslaget. Vi skal like nøye vurdere hva det betyr om vi forkaster det.

Regjeringens råd er at vi godtar forslaget, og at vi går inn for medlemskap i et utvidet europeisk fellesskap.